

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep.
0030 OSLO

Stab medisin, helsefag og utvikling

Vår ref.:

Deres ref.:

Saksbeh.:

Dato:

2010/12605

15.11.2015

Oppgis ved all henvendelse

Høring – forslag til ny lov om endring av juridisk kjønn - hørings svar fra Oslo Universitetssykehus HF (OUS)

OUS viser til Helse- og omsorgsdepartementets høringsnotat med forslag til ny lov om endring av juridisk kjønn.

I høringsforslaget foreslår departementet at personer kan endre sitt juridiske kjønn uten at det, som i dag, kreves medisinske diagnoser- og behandling. Den nedsatte ekspertgruppen, har i rapporten "Rett til kjønn- helse til alle kjønn", pekt på at mange pasienter som mottar kjønnskorrigerende behandling ikke ønsker å gjennomgå fullstendig kjønnsbekreftende behandling som sterilisering og kastrasjon. Departementet er av den oppfatning at retten til å endre juridisk kjønn bør baseres på egen opplevelse av kjønnsidentitet uten at det stilles krav om en bestemt diagnose eller medisinsk behandling.

OUS er enig i departementets forslag.

Vi vil likevel peke på ulike konsekvenser av ordningen, slik den nå er presentert, som vi ikke kan se er problematisert og vurdert i høringsbrevet. Disse bør belyses for å kunne forstå lovutkastets konsekvenser:

Den første problemstillingen vi vil komme inn på er hva det betyr for spesialisthelsetjenesten isolert sett at et individ har endret juridisk kjønn. Kan et individ som har endret juridisk kjønn kreve medisinsk behandling på bakgrunn av denne endringen? Kan det foreligge en plikt til å behandle personer som ikke er blitt diagnostisert som transseksuelle fordi det er et ønske å bringe ens biologiske kjønn i overensstemmelse med ens juridiske kjønn – altså at man behandler mennesker som ikke har en diagnose?

Personer med diagnosen transseksualisme er sjeldent i dag, men hvis forslaget til lovendring vedtas kan konsekvensen bli at det åpnes opp for at en større gruppe personer kan få status som «pasient» og få rett til nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten. Vil disse personene oppleve det som en belastning at juridisk kjønn ikke er i overensstemmelse med det biologiske kjønn? OUS vil anbefale at det vurderes om dette kan bli en konsekvens, og om denne eventuelt er tilsiktet.

For eksempel:

Har en person som har skiftet juridisk kjønn rett til å få substitusjon med hormoner og/ eller ha en rett til å få utført operative inngrep som vil føre til at det biologiske kjønn er i overensstemmelse med det juridiske kjønn betalt av det offentlige? Vil en juridisk mann ha rett til å få fjernet "unaturlig store bryster" (da disse kvinnelige former er unaturlige for menn)?

For det andre kan det synes som om det i liten grad er utredet hvilke konsekvenser endring av juridisk kjønn vil kunne få i forhold til omverdenen og øvrig regelverk. Det fremgår av høringsnotatet at når en person har endret juridisk kjønn skal som hovedregel det nye kjønn legges til grunn ved anvendelsen av andre lover og forskrifter der kjønn er av betydning. Som eksempel er nevnt regler om kjønnskvoltering. OUS etterlyser en gjennomgang av andre aktuelle rettsregler hvor kjønn er av betydning.

OUS ser det som utfordrende at dersom en person skifter juridiske kjønn uten å fremstå med det kjønnets karakteristika vil ikke omverden behandle vedkommende i tråd med ens juridiske kjønn. Det vil oppstå vanskelige situasjoner på flere samfunnsområder både for den som har endret juridisk kjønn og for andre.

Som eksempel ble det i Danmark i 2014 innført en ny lovgivning slik at det i dag kun kreves en skriftlig erklæring fra søkeren om at vedkommende ønsker å endre juridisk kjønn. Våren 2015 ble det oppstyr rundt en kvinne med mannlig karakteristika som skiftet og befant seg i damegarderoben. Det var hennes rettighet å bruke kvinnegarderoben, da vedkommende juridisk sett er en kvinne. Dette var vanskelig å forstå for de øvrige kvinnene i damegarderoben. Da kvinnen ble henvist til garderoben for handicappede mente hun at dette var diskriminerende og i strid med regelverket.

Det er ikke vanskelig å se for seg at liknende situasjoner kan tenkes i Norge på forskjellige samfunnsområder.

Innenfor sykehussektoren kan man se for seg ulike scenarier. Det pasientadministrative systemet identifiserer den enkelte pasient ved et fødsels- og personnummer. Personer som endrer sitt juridiske kjønn vil få et nytt personnummer som «stemmer» med ens juridiske kjønn, ettersom det niende siffer i fødselsnummeret er partall for kvinner og oddetall for menn. Ved endring av juridisk kjønn vil det ikke være mulig i dag å sammenstille de to pasientjournalene, slik at pasientens sykehistorie og helsetilstand kan sees i sammenheng. Forslaget går videre ut på at man kan endre mening og skifte tilbake til sitt opprinnelige juridiske kjønn (det er uttalt at man i slike tilfeller ikke vil få tilbake sitt opprinnelige fødselsnummer). Dette vil problematisere dette ytterligere.

Videre vil det kunne bli utfordrende å håndtere personer som utelukkende har endret juridisk kjønn i sykehus, uten å risikere å handle i strid med deres rettigheter. Når det gjelder behandling av pasienter innenfor rus- og psykiatri finnes det bestemmelser om kroppsvsitering. Hvilket kjønn skal helsepersonell som utfører dette ha? Videre har sykehusene fortsatt flermannsrom, slik at ikke alle pasienter kan få enerom. Dersom enerom ikke er å oppdrive- skal en person som kun har endret juridisk kjønn ligge på rom med personer som innehar ens biologiske- eller juridiske kjønn? Det er i slike tilfeller flere hensyn som må ivaretas. Den det gjelder kan mene seg diskriminert dersom helsepersonellet ikke legger det juridiske kjønn til grunn og tilsvarende vil omgivelsene (helsepersonell/øvrige pasienter) kunne reagere på at en person

eksempelvis med et kvinnelig juridisk kjønn deler rom med kvinner, dersom vedkommende utad blir oppfattet som en mann.

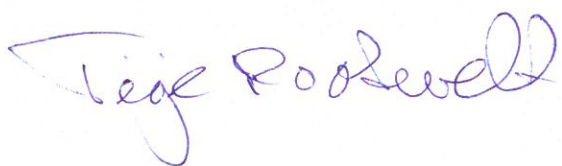
Også på andre samfunnsområder har man regelverk basert på kjønn. Skal en idrettsutøver bestemme selv hvilken kjønnsklasse de stiller i? Innen idretten har det internasjonalt vært enkelte saker knyttet til idrettsutøvere med uklart kjønn. Et eksempel på dette er den sør-amerikanske løperen Caster Semenya som vant OL-sølv i 2012 hvor det både før og etter dette mesterskapet ble reist spørsmål om hennes kjønn. Hun måtte avlegge kjønnstest for å kunne konkurrere videre.

For å få en ønsket sammensetning av personer innen en yrkesgruppe har vi som kjent regler om kvotering. Relevante identiteter for slik kvotering kan være basert på kjønn. Man gir et av kjønnene en ekstra fordel ved f.eks ansettelser fordi man ønsker en bestemt fordeling mellom menn og kvinner. Hvordan er dette tenkt håndtert dersom en person «kun» endrer sitt juridiske kjønn. Vil vedkommende kunne kvotere seg inn i et yrke på grunnlag av endring av juridisk kjønn, selv om vedkommende for omverden fremstår med kjønnskarakteristika svarende til sitt biologiske kjønn?

Departementet legger opp til at barn mellom 7 og 16 år kan endre juridisk kjønn sammen med den eller de som har foreldreansvaret. Fra 16 års alder kan personer selv ta stilling til dette. De nevnte utfordringer spesielt med henblikk på tiltak i spesialisthelsetjenesten bør problematiseres i forhold til myndighetsalder og en allmenn anerkjent økt ustabilitet i beslutningsprosesser hos ungdommer.

Når det gjelder endring av juridisk kjønn for barn mellom 7 og 16 år savner OUS refleksjoner rundt foreldrenes ivaretagelse av sitt foreldreansvar ovenfor barna, hvor barnets rettigheter og interesser og hva som fremstår som barnets beste er førende prinsipper.

Med vennlig hilsen

Terje Rootwelt
Viseadministrerende direktør